

LA CHALA

EN ELS BOSETOS DE LES FALLES

15

céntimos

LA CHALA

EN ELS BOSETOS DE LES FALLES

Añ II

Valensia 26 de Febrer de 1927

Núm. 41

El millor periòdic de falles es

EL FALLERO

Es tonto ferse ilusións. Periòdic de falles eom EL FALLERO, ningú. Tratar de ferli la competensia, es caure en el machor dels ridículs. ¿Qui va a poder contra un periòdic que per vint séntims dona 32 planes de text, replete de grabats, y cubertes en couché, a varies tintes? ¿Qui per eixos dinés pot donar tots els bosets de les falles a gran tamañ, maravillosament dibuixaes y minusiosament explicaes? EL FALLERO es el que tots els àns batix el record. El públic preferix EL FALLERO, per ser el millor informat, el més ben escrit, el més espléndidament presentat y el més barato.

¿Hiá diferensia entre un billet de a 25 pesetes y ú de 1.000? Pues algo paregut es lo que occurrix si comparren EL FALLERO en els seus competidors. EL FALLERO es el billet de a mil; els atres de a vintisinc, y alguns d'ells resulten falsos...

La Chala no trata de ferli la competensia a EL FALLERO, perque se-

ría ridicul. La Chala ix pera contrarestar a eixos periòdics «de ocasió» que «matinechen» pera engañar al públic en una informació incompleta.

La Chala, que se publica tot l' añ sense interrupsió, publica en este número els bosets de les falles, com un alvans de la festa, pera que no se aprofiten eixos madrugaors.

Así no están tots els bosets. El lector que vulga una informació completa, deu esperar a EL FALLERO, que es el número ú en estos asunts.

Enguañ publicarà més de sencuenta falles, magnificament dibuixaes per el insigne artiste Enrique Pertegás, qui ha fet ademés una soberana portá a sis tintes que ríguense vostés de la galatea en colores.

EL FALLERO tirarà enguañ *huitanta mil exemplars* y com en àns anteriors, no ne tindrà pera tastes. Per algo es el millor.

Que conste.

Plasa del Abre.—La buñolá. Vinga m'el y aiguardent d' herbes

Pelayo.—Les festes més simpàtiques de València; Falles, Pascua y San Visent

Nau-Bonaire.—La demanda de la novia en l'horta, en temps passats

LA FALLA

Chisporrotechen els trosos de carbó, s' acaragóla el fum de les estores, puchen les flames en lleguetos clars en torn de la fogata y un cercle rochenc aureola el muntó de la crema com a esplendor de sa tracisió.

Chillen els menuts corretechant presos de nerviositat infantil en son torn, esclafixen les chispes, trónen els euhets, y els esclats de rises gochooses se deixen oure.

La falla es crema lentament.

Cau ara, envolt en foc, aquell nitot, aquell pedestal, tal alegoria. Tot se consumix!

A medida que les sendres imperen, el crits son meñís exaltats.

Lluntanament sentenars de trons ferixen els ouits y enardixen l' espirit.

Mes la falla va en desséns.

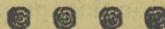
Pareix que siga l' entusiasme de la chicalla la qu' es reduixa a pols.

Cuant els esclats de les fustes donen ses queixes, el cór del fallero prorrompíx en llatits.

Ara que sòls queda un pá de foc mich ocult per entre la grisona capa de sendra, no més qu' una vida tic-tac-techa chunt al muntó de la cosa d' or.

Es un pobre que sens techo ahon acullirse, se calfa arrebuixat en la esloreta...

E. Gascó Contell

LES FALLES

LES LLEPOLIES DEL SANT... Y DELS PEPPES

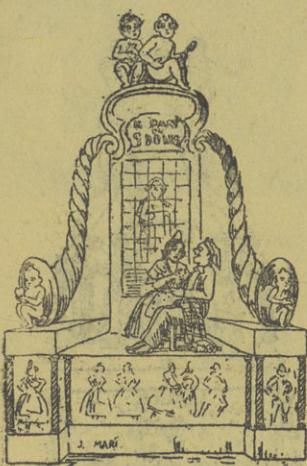
U dels sants més llépols del calandari valensiá es el Patriarca San Chussep, y ú dels més llépols entre els periodistes valensiáns es un servidor

31000003019216

Fiestas 432/634

Cuba-Corset. — Una essenade San Donís: el novio que li promet la mocaorá a la novia

Santa Teresa-Carda. Mentre en atra época el moño era un monumet, en l' actual van casi rapaes

Lepanto-Doctor Monserrat. — Una pobra chica que, atraguda per el oropel, pareix que busque sa propia perdisió

de vostés, si no está el amic Chavarri davant, porque este bon chicot es dels que pensen (y pensa com un home), que les personnes debien tindre carne de membrillo, hueso de Santo y el cabello de angel.

Y, pera que la nostra dicha fora completa, falta que se seguiren asi les costums de Jauja, ahon, segóns mos contaben cuant erem chics,

«Las calles de azucar son, y las casas de turrón».

No caldrá, pues, qu' els diga lo tóu y lo ample que yo estaré de que me diguen Pepe, y no tinc que gastar molta saliva pera ferlos compredre que els buñols m' agraen en deliri.

En serta ocasió me vaig enamorar de una vehineta del carrer de la Tapinería, més que per «su bella cara», porque tenia unes mans divines pera fer buñols.

... a la cuina d' aquell dia, que es trobava en la antiga casa

El festeig fon molt curt, no presisament perque mos pillaren «con las manos en la masa», (qué més haguerà yo desichat!), sino perque la chica cregué, sense ducte, que se rebaixaba als meus ulls, si seguia sentá chunt al foguer, y el mateix dia que ella deixaba de ser buñolera, yo deixaba de ser el seu novio.

Y tornant al meu Sant. La festa de San Chusep es quisá la més llarga de totes. Un mes avans escomensen ya a funcionar les buñolerías y es posen en moviment els falleros. Un mes despues encara queda com recórt de la festa sobre el taulell dels cafetins y de les horchateries, l' ampla safra rebuida de buñols calents.

La buñolera valenciana no treballa may asóles. En quant s' asenta en la cadira se veu rodechá per una faramalla de chiquets que, embobats, la

G. Latorre

G. Olmedo

R. Cardellés

Plasa Pertusa.— Uns llauraors que han vengut a vore les falles

Y com ella s' ha unflat de buñols, té que carregársela al bé el seu marit

Maldonado-Torn.— Tots s' esquilen; desde el burro a la dona que vol lloir el baseoll

contemplen, y ficaríen el nas dins de la paella si els esguits del óli no els tingüera a ralla.

PER AHÍ HIA UNA ES - TO - RE - TA...

Ya va acostanxe la festa. El fuster, el mañá y el pintor del barrio celebren les primeres reunions, y la partida del Requeté dels falleros escomença la replegá dels trastos vells per tot el veïnat, depositanlos sobre un trós d'estora que arrastren, alsant una polsegüera del diable y eridant a cór en tot el lleu:

Per ahi ya una esto-re-ta veelle-ta pera la falla de San Chusep, del tio Pép...

Tenim ya constituida la comisió de la falla, de la que formem part principal, ademés dels dits individuos, el amo del cafetí y el barber del barrio que té, segóns diuen, molta grasia per compóndre versos.

Lo primer que fan els comisionats es discutir el argument pera la falla. Este propósa que se busque un asunt del veïnat, per exemple els amors

de un agüelo vérte en una chica chove que ha sabut que el pretenent es rie y li fa góig la bolsa. Atre presenta un argument de alta política nascional • internacional, y en quant ya tota la comisió està conforme, s' encarrega del boseto el pintor, que pren la cosa en serio, tira de pinsells y fa unes figures que Cóqui al seu costat resulta una espesie de Murillo.

SINC SÉNTIMS VAL EL LLIBRET

El barber, per sa part, dedica els ratos que té lliures entre barba y barba pera fer désimes y cuartetes que han de ilustrar les parets, y la explicació y relació de la falla.

El pobre versaor, súa tinta y tira per la boca y hasta per els ulls més bromera que la que trau de un kilo de sabó moll, perque a pesar de la seu grasia no pót explicarse cómo les cuartetes li ixen de sinc versos y les désimes de nou.

Estes contrarietats el tenen tan disret que l'atre dia a un chicot qu' es lliurepensaor li va afaitar la coroneta

Chordana-Benefisensia. — ¿Encara diuen dels esports moderns? Estos son prou antics y casi tan hichiènics

P. Congregasió. — Un palacio chitano en el cause del Turia... y un llauro víctima d' una chitaná

de capellá y a un aprenent de capellá li tallà el moño deixantli panitors y coleta.

Per fi, entreguen: el pintor el boesto; y el orichinal pera el llibre el barber. Y hiá entones que achudar al fuster y al mañá en la faena de armar y vestir els ninots. Quant éstos representen persones conegeudes del carrer se procura en molta diplomasia ferse un trache vellet de la víctima, a fi de que la semblansa siga completa. Si el argument es polític, el trache es lo de menos; lo important, es la cara, y ésta, si se mira en bona voluntat, sempre té algo de paregut. Una levita y un sombrero de copa alta posat a un nano que porte ulleres y barba canosa, lo mateix pot ser el kansiller Bulew que el president de la República francesa.

Per aixó se fá el llibret de la explació. Lo pichor es que después de hechirlo te quedes igual que un sego cuan li parlen per señes.

LA PLANTA

La plantá de la falla se fá la nit de la vesprá después de les dotse, per

alló de que quant manco bultos més claror, y els falleros pasen la nit en vela pegant martellaes y pegantli també alguna que altra llepacta al barral pera fer chénit.

La animació en els carrers escassa, apenes apunta el dia, per el desfile dels llauraors que van al mercat y de la chent treballaora que, ans de entrar en els tallers y en les fàbriques, se deté a vore les falles que li venen al pas, explican-se cada ú, segons el seu «curt coneiximent» lo que signifiquen aquells personaches tan tiesos que se miren fit a fit.

Les buñoleries tenen ya obertes de par en par les portes y chunt a elles se alsa pompós el ram de llorer, lluïnt entre ses fulles una tentaora penchada de buñols enflocats.

Una o dos dòmes triaes a pols y vestides en trache de dia de festa, y en el moño fet de pentinaora, buiden sinse parar llibrells y més llibrells de correchosa pasta que, a forsa de pesics, queda en un dir Chesús convertida en llepolies, y en un dir Chesús també pasen els buñols calentets de

■ la paella a la safà, de la safà al pés y del pés a les bandejes de les fadrines, be siga batechats en mèl o en sucre, que de les dos maneres están menchívols.

■ EN PLENA FESTA

■ La siutat va per moments animantse y el chentíu recorre els carrers sinse distinsió de classes, perque si be les falles, com a festa de carrer, tenen molt de democràtiques, també la chent rica s'acosta a elles, encara que siga aguaitant desde les finestres dels coches.

■ A peu, y sobre tot per la vesprá, acostarse a una falla es empresa atrevida. Este, de una colsá te deixa achupit, y sinse poder alenar en una hora; aquell te plantifica el peu damunt y te fá el mateix efecte que si empleares el *Quitacallos Paco*; y no falta tampoc algún pillo que pera enterarse de l' hora qu' es, te trau el rellónche de la bolchaca y s' el fica distraigudament en la seu.

■ IIIFOOCH!!!

■ De déu a onse de la nit, después que la música en lo seu entaulat adornat de florero eixecuta el últim pasodoble, que la chovenalla aprofita pera agarrarse, escomensen els impasiénts a donar el crit de ¡foc!, crit que no tarden en repetirlo mils de boques.

■ De pronte creua el espay la primera eixida, que al estallar se desfá en plucha de llums. Es el avis de que el *auto de fe* s'acosta.

■ En efecte, moments después que la última rodetada del castell s'apaga, a través del bastidor del pedestal de la falla se veu una llum que va agrandantse, agrandantse entre una chiláisa ensordidora.

■ Les llengües de fóch esclaten choyses, purnecha la fusta, brasos y caomes dels ninòts cauen ensesos en flama, una columna de fuma pucha hasta pedrés en la foscor del espay,

y cada figura qu' es crema provoca una explosió de aplausos, chiulits y carcallaes.

■ Una hora después sóls queden pera recort de la falla unes cuantes brases que van poc a poc fentse sénдра.

■ Eixa es la festa dels Pepes, la més popular, la més lluïda, la més alegre, la que celebraben els nostres antepasats cremant un grapat de burumballes, estores y trastos vells.

■ La falla de hui ha perdut molt del primitiu caracter; els ninòts que primer se penchaban de balcó y que luego se colocaben en vistós pedestals, s' han convertit en figures ben modelaes que fan els millors artistes en competensia, disputantse valiosos prémits del Achuntament y de varies societats.

■ Hasta en les llepolies propies del dia entra el progrés; pero encara que ningú despresa una bona tortá de barres en la seu capelleta y el Sant Patriarca fet d' almidó, no hiá valensiá que deixe per lo manco de ferro micha lliura de buñols calentets y una copa de marrasquí.

† Chusép Epila

Conde Al-
tea - Joa-
quin Costa

—El descu-
briment de
América
per Cristó-
bal Colón

* * *

Avellanes-Cabillers.— Cos-
tums de l'horta. «La cantá»

Roteros-Garsilaso.— Els es-
tudis de huí; el pervindre de
demà

Turia-Borrull.—iSan Chus-
sep, San Vicent, Pascual
Vinguen festes. Hiá que di-
vertir-se

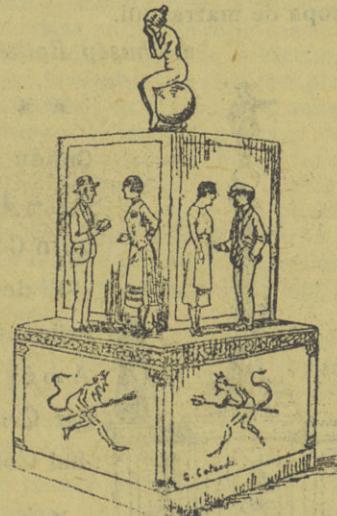

Cirilo Amorós-Pi y Margall
—Acudix al mercat sentral

Baix-Meson - Morella.— El
poble valensiá trata de tirar
al fem aixó de la garsone y
pantalo chanchullo

FUMEU PAPER BAMBU

Dr. Moliner-Puerto Rico.—
El vividor implacable de la
cocaína causa estragos

Grasia-En Sans.— No hiá
bañs de sol que valguen. Al
que vullga illoir les formes,
multa

Poeta Querol-Barques.—
Recontradell, quina sor-
pres!

Alta-San Tomás.— Una ale-
goria del carácter valensiá,
chalero per antonomasia.

Sogueros-Ripalda.— Un pe-
llo pera enuna capseta de va-
selina y un llauraor amena-
santlo en un gayato

Plaza de Calatrava.—
El amor a mitat sige
XIX. Entones, com
ara, el home es el que
se la carrega en totes
les parts del món

Don Juan de Austria-
Doctor Romagosa.—
Uns que festechen; ú
sentat en una cherra...
jamagueu els patos!

Doctor Monserrat Bo-
rrull.—Valensia brilla
machestuosa en les al-
tures

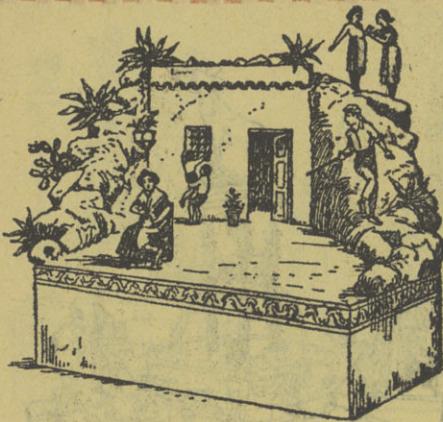
Emilio Castelar San
Fransés.—Una propa-
ganda de los tintes
IBERIA

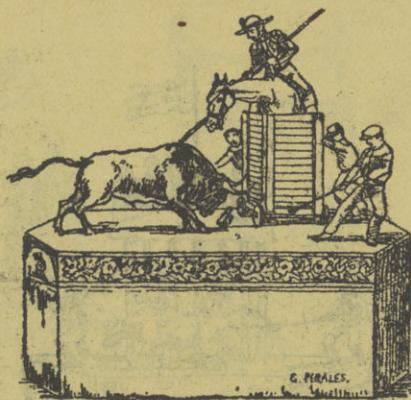
Guillen Sorolla Torn
—Tranvies y otros cos-
ses més, son a chui
dels falleros una so-
lemnre porcà

Cádis - Mendisábal.—
El jacarundós Rafael
El Gallo después de
tirarli al corral un bou

Corona-Beneficencia - Crítica de casos y cosas que ocurriren en les coves de Benimámet

Plasa Encarnasió.—El autor d' este boseto, resol en mínims detalls la grave cuestió del peto, del peto per als caballs

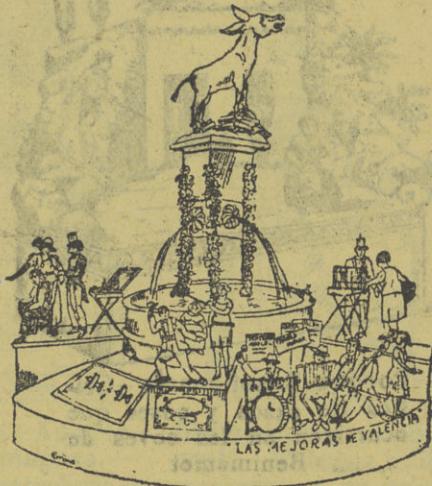
Plaza Santa Creu. — «La incultura». Uns grandullóns li planten cágulla a una agüela

Plasa de San Chil — Tan
cat el bataclán, ¿qué fará
ara les parelletes de marrés
y aquells blavets de la Ria
bera que se gastaben els di-
nés de la collita?

Chordana Burchasot.— Els bous de poble que a tants desgraciats costen la vida

Plasa Mariano Benlliure.— El argument no asertem. Serà que no ho entenem

Plasa San Chaume.— Les afissons. Els casadors raere del conill y els peixcaors raere de l'anguila

P. San Bult.— Una essenya baix del riu, di- chous per el matí

P. Mersé.— La moda actual faria riure a la chent del horta... si ésta no la seguiria com la seguirí

Mercat-Bolseria. —
— Es la verdad desnuda
• la moda femenina de
así uns anys?

Sanchis Bergón. — La
lluna de mèl de uns
llauraorets

Carrer Tapineria. —
El casaor que torna a
casa, después de pasar
mil fatigues, es resibit
amorosament per sa
muller

Creu-Roda. — Les mo-
des, que fan ballar al
home com una trompa
marina

Plasa del Anchel. — L'
aguela dorm, els novios
festechen, y el gat, que
patix del quixal, maya a
la lluna de chiner

Triaor-Torn. — Va-
lensià bull en chales,
content y alegría.
— Quién dijo penas?

LES FALLES

En moltes rialles
vingueren *les Falles*,
y naix l' alegría
de nou dins lo pit;
l' alegría morrala
al votar la falla,
mostre oit atróna
en tant de chillit.
Mireu molt galana
la chent valenciana,
qu' aixina consagra
la seu costum;
mostrant d' igual modo
lo seu acomodo,
hui admira la festa
iqu' es vida y es llum!
Veus les siñoretes

molt apañactes,
que van molt ufanés
en sa coentor;
y en molta armonia
brilla la alegría,
donantli a la festa
son clàsic color.

La chent se separa
y se riu encara,
cuant l' hora de *ifuego!*
se va ya acostant;
y la traca hermosa
se sent ruidosa
y va en sons disparos
l' espay retronant.
Els millars d' eixides

de terra sortides,
van brodant lo manto
del oscur del sel;
y tots els falleros
corren plasenteros
a desfer en copes
els buñols en mel.

Entre les rialles
pasaren *les Falles*,
matant l' alegría
qu' hagué dins los pits;
els músics callaren;
y els cors que gocharen
de nou musitaren
pesars y delits.

Rafel de Grau

VÍAS URINARIAS IMPUREZAS DE LA SANGRE DEBILIDAD NERVIOSA

Basta de sufrir inutilmente de dichas enfermedades,
gracias al maravilloso descubrimiento de los :

MEDICAMENTOS DEL DR. SOIVRÉ

Vias urinarias: Blenorragia (pergaciones), en todas sus manifestaciones. uretritis, prostatitis, orchitis, cistitis, gota militar, etc., del hombre, y vulvitis, vaginitis, metritis, uretritis, cistitis, anexitis, flujos, etc., de la mujer, por crónicas y rebeldes que sean, se curan pronto y radicalmente con los *Catácthos* del Dr. Soivré. Los enfermos se curan por si solos, sin inyecciones, lavados y aplicación de sondas y bujías, etc., tan peligroso siempre y que necesitan la presencia del médico, y nadie se enterará de su enfermedad. Venta: 5·50 ptas. caña

Impurezas de la sangre: Sifilis (asrosis), eczemas, herpes, úlceras varicosas (llagas de las piernas), eritemas, acne, urticaria, etc., enfermedades que tienen por causa humores, vicios o infecciones de la sangre por crónicas y rebeldes que sean, se curan pronto y radicalmente con las *Píldoras depurativas* del Dr. Soivré, que son la medicación depurativa ideal y perfecta porque actúan regenerando la sangre, la renuevan, aumentan todas las energías del organismo y fomentan la salud, resolviendo en breve tiempo todas las úlceras, llagas, granos, forunculos, supuración de las mucosas, caída del cabello, inflamaciones en general, etc., quedando la piel limpia y regenerada, el cabello brillante y copioso, no dejando en el organismo bañeras del pasado. Venta: 5·50 ptas. frasco.

Debilidad nerviosa: Impotencia (falta de vigor sexual), poluciones nocturnas, espermatorreña, (pérdidas seminales), Cansancio mental, pérdida de memoria, dolor de cabeza, vértigos, debilidad muscular, fatiga corporal, temblores, palpitaciones, trastornos nerviosos de la mujer y todas las manifestaciones de la Neurastenia o agotamiento nervioso, por crónicas y rebeldes que sean, se curan pronto y radicalmente con las *Grageas* potenciales del Dr. Soivré. Más que un medicamento son un alimento esencial del cerebro, medula y todo el sistema nervioso. Indicadas especialmente a los agotados en la juventud, por toda clase de excesos (viejos sin años), para recuperar integralmente todas sus funciones y conservar hasta la extrema vejez, sin violentar al organismo, el vigor sexual propio de la edad. Venta: 5·50 ptas. frasco.

AGENTE EXCLUSIVO: HHO DE JOSÉ VIDAL Y RIBAS, S. C.-Moncada, 21-Barcelona
Venta en las principales farmacias de España, Portugal y Américas

NOTA. Todos los pacientes de las vías urinarias, impurezas de la sangre o debilidad nerviosa, dirigidos directamente y enviando 0·50 ptas. en sellos para el franqueo a JUAN G. BÓKATARG. farmacéutico, Montaña, 79 y Fomento 52. BARCELONA, recibirán gratis un libro explicativo sobre el origen, desarrollo, tratamiento y curación de estas enfermedades.

Matías Perelló.—Una chiquilla tocando el corneti; una jamba que chúa a la fingereta; un pollo en la lengua fora y un sifó. No ho entenem

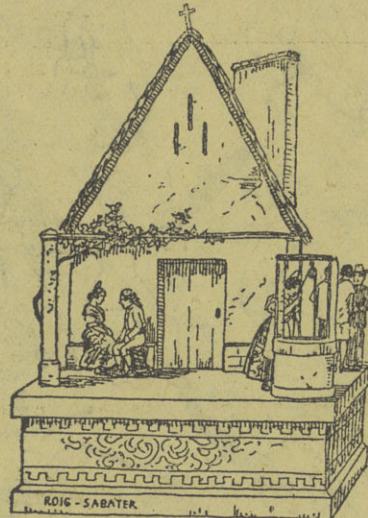
ANECDOTES DEL TIO PEPE

El tío Pepe era la persona més occurrent del món. D' ell se contabien entre atres, les següents anècdotes:

Un añ, la vesprá de San Chusep, va contratar a un peó d' eixos que van a llogarse a la plasa de la Mae Deu per dos pesetes y el menchar de tot el dia. Al hora convenguda se presentà dit peó en casa del tío Pepe, el qual li explicá el *programa*.

—Vosté—li va dir—, no té més que agarrar un carret de má, que ara alquilarem; s' en ve al costat meu allá ahon yo vacha, y cuant me vecha borracho perdut, me carrega en el carret y me porta a casa.

Aixina ho feren, y no había tenda ni cafetí ahon el tío Pepe no entrara a ferse una copa, convidant, naturalment, al peó.

Plasa Chordana.—Hasta en l'horta per seguir les modees, se veuen les dónes pentinaes a la garsono

El resultat d' asó fon que qui tinué que ser caregat en el carret fon el peó, y com el tío Pepe no sabia ahon vivia, li hagué de donar, además de lo convengut, casa y llit hasta que li pasá la borrachera.

Aná serta volta a visitar a un amic que vivia en un cuart pís. Cuant aplegá dalt estaba que no podía ni resollar.

Sinse dir res s' asentá en una cahira, y en molta prosopopeya se tragué un aguileta de la bolchaca y li la va donar a la muller del amic.

—Asó per qué me ho dona, tío Pepe?—digué ella extrañá.

A lo que va respondre molt formal:

—Yo tinc costum de donar un aguileta sempre que puche al Micalet.

LA TRACHEDIA DEL PARAIGUÉS

